

TARIX DARSLARINI O'QITISHDA VIRTUAL MUZEYLARDAN
FOYDALANISH AHAMIYATI

Toshkent viloyati Piskent tumani

30-umumiy o'rta ta'lim maktabi

Tarix fani o'qituvchisi

Sherbekova Sobira Abduvaliyevna

Annotatsiya. Ushbu maqolada virtual muzeylar, ularning ahamiyati, jahon virtual muzeylarida 3D navigatsiyalar, virtual muzeylar faoliyatidagi axborot texnologiyalarining o'рни va sayohatchilarni virtual muzeylar faoliyatiga qiziqtirish. Ayni shu sababdan esa raqamli texnologiyalardan foydalangan holda muzey pedagogikasini tashkil qilish ko'nikmasini oshirish kerak bo'ladi. Bu muammolar yechimi esa ushbu maqolada ko'rib o'tamiz.

Kalit so'zlar: Virtual muzey, avtomatlashtirilgan axborot tizimi, raqamlashtirilgan muzeylar, IT, 3D-modellashtirish, virtual sayohat, IBMR (Tasvirga asoslangan ko'rsatish va modellashtirish).

Kirish

O'zbekistonning mustaqillikka erishishi iqtisodiy va siyosiy hayotning barcha sohalarida bo'lganidek madaniy sohada, shu jumladan, boy o'tmish merosimizni o'rganish, saqlash va uni keng xalq ommasiga targ'ib etish borasida tub burilish yasadi. Vatanimiz ijtimoiy hayotidagi o'zgarishlar, yangilanishlar qatorida O'zbekiston hududidagi muzeylar faoliyatida ham yangi davr boshlandi. Biz yangi raqamli texnologiyalarning konsentratsiyasi har qachongidan ham ko'proq bo'lgan qiziqarli davrda yashayapmiz. Ushbu texnologiyalar allaqachon oliy ta'lim muassasasi faoliyatiga ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamlashtirishning afzalliklarini anglash, ko'proq imkoniyatlarni taqdim etish uchun muzeylar sezilarli darajada o'zgarishi kerak deb hisoblaymiz.

Yangi O‘zbekistonning xususiyatlari va o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga oladigan ongli ravishda raqamlilashtirish strategiyasini ishlab chiqmasdan va amalga oshirmasdan, transformatsiya mumkin emas. Tanlangan strategiyadan qat’iy nazar, muzey pedagogikasi raqamli transformatsiyadan o‘tishi kerak. Bunday o‘zgarish nafaqat ITyechimlarni amalga oshirishda, balki muzey pedagogikasida muhim madaniy va tashkiliy raqamli transformatsiyani yo‘lga qo‘yishdir.

Fan - texnika taraqqiyoti yuqori cho‘qillarga erishayotgan bir davrda fanga zamonaviy multimedia vositalari, virtual laboratoriya, web sayt, elektron qo‘llanmalar, elektron resurslar, elektron kutubxona, virtual muzey kabi tushunchalar kirib keldi. Virtual muzeylarni raqamlashtirish yanada moslashuvchan va muammosiz jarayonlarni, korporativ madaniyatning o‘zgarishini va jarayonlarni optimallashtirishni o‘z ichiga oladi. Raqamli ommaviy axborot vositalarining ta’limga qo‘shilishi oliy ta’lim muassasasi ichidagi turli manfaatdor tomonlar o‘rtasida kompleks muvofiqlashtirishni talab qiladi.

Asosiy qism

Virtual muzey (virtual - mumkin bo‘lgan, yashirin) — haqiqatda mavjud bo‘lgan muzey (muzey saytlari) yoki haqidagi elektron axborot vositalari orqali olish mumkin bo‘lgan ma’lumotlar¹. Virtual muzeylar elektron axborot vositalari tomonidan taqdim etiladigan interaktiv xususiyatlardan foydalanish bilan tavsiflanadi: foydalanuvchi uch o‘lchamli zallar orqali «harakat qilishi» mumkin, har qanday ma’lumot va tasvirlarni olishi mumkin. Muhim jihatlardan yana biri saytga tashrif buyuruvchilar bilan doimiy qayta aloqa ta’minlanadi.

XX asrning 90-yillarida muzeyshunoslikka kirib kelgan "virtual muzey" tushunchasi zamonaviy muzeyshunoslikning butun boshli yo‘nalishiga aylanib ulgurdi. Dastlabki vaqtlarda ushbu tushuncha o‘quvchilar orasida u qadar keng

¹ <https://www.xabar.uz/uz/madaniyat/virtual-muzey-u>

tarqalmagan edi. "Virtual" so'zi "mo'jiza, haqiqiy, real" ma'nolarini ifoda etsa ham, aslida u lotinchadan tarjima qilinganda "virtus" xayoliy, faraz qilish so'zlaridan kelib chiqqan.

Virtual muzeylar yaratish texnologiyalari borasida bir qator muzeyshunolar va olimlar ilmiy izlanish olib borishgan. Bularga K. Valchak, G. Miller, J.. Boven, Martin Uayt, N. P. Lisikova, V. I. Gvazava, I. G. Elener, A. A. Zarubin, V. V. Selivanov, T. E. Maksimova, E. V. Sherbakova, V. A. Matveev, D. E. Suprun, B. Xodjayev, J. Ismoilova va boshqalarni kiritish mumkin².

Poznan Iqtisodiyot universiteti dotsenti Kshishtof Valchakning fikricha, virtual muzeylarni yaratish tashrif buyuruvchilar sonini oshirish, ular qatorida turli yoshdagi o'quvchilar va imkoniyati cheklangan insonlar ham muzey ko'rgazmalari bilan tanishishi va virtual sayohat qilish imkonini, noyob eksponatlar saqlanadigan, muzeyga kirish qiyinchiliklarining oldini olish va yaqindan tanishishga zamin yaratadi.

N. P. Lisikova tadqiqotlarida virtual muzeylarning har bir o'quvchiga yangi madaniyat, yangi muloqot, tajribalar va yetuk shaxs ta'lim-tarbiyasidagi roli, shuningdek, umumiy masalalarni hal qiluvchi va o'quv jarayonida foydalanish samaradorligini oshiruvchi vosita ekanligi borasida atroflicha fikrlar keltirilgan³. T. P. Marchik fikriga ko'ra, virtual muzeylar zamonaviy pedagogikaning yangi haqiqiy, istiqbolli o'qitish usuli hisoblanadi. Virtual muzeylar barcha uchun ochiq, virtual sayohatlar qilish oson va doimiy bo'ladi⁴.

1-jadval

² Ismailova J. X., Nishanova K. S., Muxamedova M. S. Muzey va jamiyat. – Toshkent: Chi nor ENK, 2015. – B. 92.

³ 2. Lichtwark A. Obungen in der Betrachtung von Kunstwerken. – Berlin: Verlag von Bruno Cassire, 1909. – P. 130.

⁴ . Л. Л. Калинина. Музей и школа. Педагогика сотрудничества. Музейная педагогика. Сб. научных статей. Выпуск 1. Изд. СГПИ. 1996.

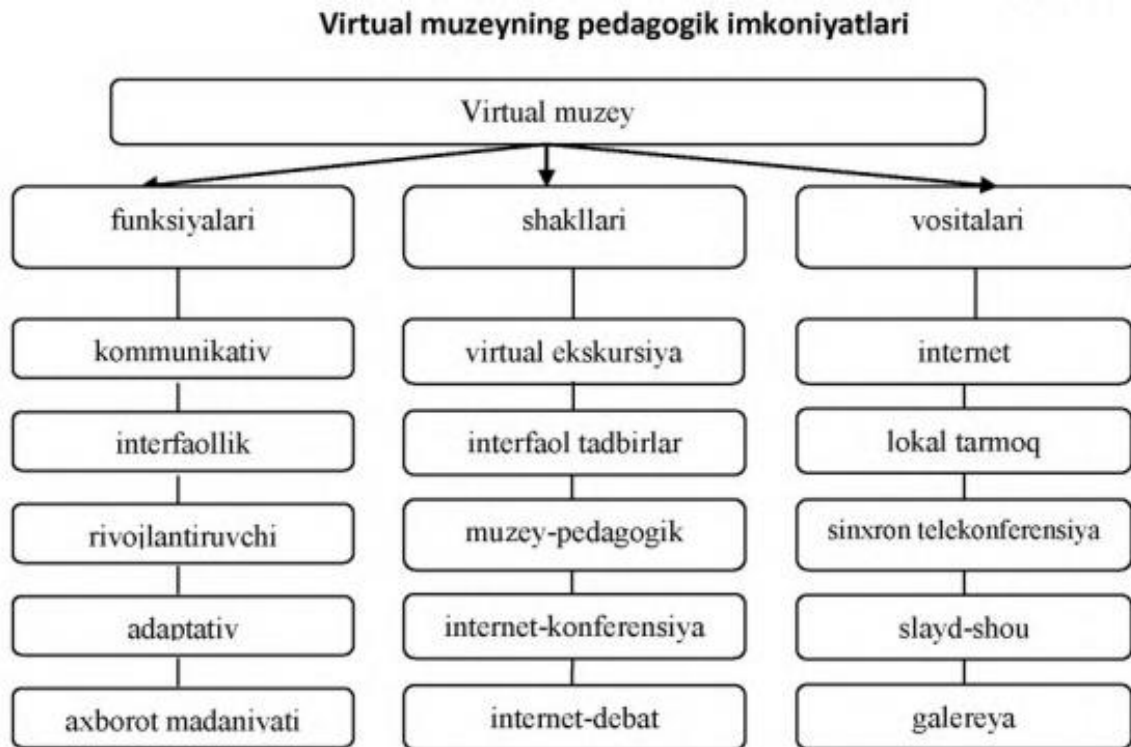

Muzeylarni raqamlashtirish - bu dunyodagi ko‘plab muzeylar, madaniy uyushmalar va hukumatlarning sa’y-harakatlari, byudjetlari va tadqiqotlarini birlashtirgan vazifadir. So‘nggi bir necha yil ichida tegishli loyihalar: Axborot jamiyati texnologiyalari bilan shug‘ullanish: saqlash madaniy meros, tiklash va o‘rganish manbalari; Raqamli va virtual muzeografiya sohasidagi hissalarining ayrim misollari: Euromuse.net (Evropa Ittifoqi), DigiCULT (Evropa Ittifoqi), Musings, Raqamli muzeylar loyihalari⁵. Biroq Yevropa hamjamiyati V-Must, Virtual muzeylar transmilliy tarmog‘i ta’lim, yoqimli, uzoq umr ko‘rishga va saqlashga oson bo‘lgan virtual muzeylarni rivojlantirish uchun vositalar va qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan. Umuman olganda virtual muzeylarning eng afzal tomoni har bir kishi muzey galereyasini o‘z nuqtai nazaridan kelib chiqqan holda boshqarishi mumkin. Tadqiqotchilarning ilmiy mavqeiga, sanoat yoki asbobdan foydalanishga qarab virtual muzeylar har xil tarzda ko‘rib chiqiladi va

⁵ <https://www.google.com/culturalinstitute>.

foydalaniladi.

Hozirgi kunda aksariyat jismoniy muzeylar har xil darajadagi onlayn ma'lumotlarga ega bo'lgan holda, Internetda mavjud. Spektrning bir qismida muzeylar oddiy aloqa va ma'lumot haqida ma'lumot beradi va ko'rgazmalar ro'yxatini (risolalar muzeylari) taqdim etadi. Spektrning boshqa tomonida faqat onlayn mavjud bo'lgan yoki jismoniy binoga ega bo'lgan, ammo keng onlayn eksponatlar, interaktiv onlayn xususiyatlar, multimediya va qidirish mumkin yoki ko'rib chiqiladigan kolleksiyalar (muzeylar, o'quv muzeylari, virtual muzeylar) mavjud bo'lgan muzeylar mavjud.

Virtual muzeylar odatda onlayn-muzeylar, gipermuzeylar, raqamli muzeylar, kibermuzeylar yoki web-muzeylar sifatida ko'rsatilganda faqat elektron tarzda etkazib berilmaydi. Raqamli asr qoidalariga o'tish raqamli texnologiyalarni joriy etishni o'z ichiga olgan to'g'ri biznes strategiyasini ishlab chiqqan oliy ta'lim muassasasi talabalari, ilmiy xodimlari, ma'muriy xodimlari va tashqi manfaatdor

tomonlar bilan ishlashni tashkil qilish uchun keng imkoniyatlardan foydalanishi mumkin.

1-rasm

Xulosa

Virtual muzeylar nafaqat madaniy — marifiy muassasasigina bo‘lib qolmay, balki o‘quvchilar uchun katta qiziqish uyg‘otuvchi ko‘rgazmalarni virtual tomosha qilish imkonini beruvchi dunyo sanati boyliklari jamlamasidir. Virtual muzeylarning real muzeylardan farqi o‘qituvchi yordamisiz o‘quvchilar mustaqil o‘zlari sayohat qilishlari mumkin. Shunday ekan, bu ularga keng imkoniyatlarni yaratadi. Bu nafaqat ilmiy dunyoqarashni rivojlantiradi, balki o‘quvchilarning manaviy dunyosini boyitishga asos bo‘ladi.

Virtual muzeylardan foydalanish o‘quvchilarni nafaqat muzey eksponatlari bilan tanishishga, balki Internet tarmog‘idan erkin foydalana olish ko‘nikmasini hosil qilishga ham imkon yaratadi. Shubhasiz buni ko‘rsatish uchun turizm sohasini rivojlantirish, O‘zbekistonning shaxsiy brendini yaratish zarurdir. Buning uchun ijtimoiy tarmoqlarda tarixiy ob‘ektlarimizni, shaxslarimizni namoyish qilishimiz, O‘zbekiston degan davlatning tarixi buyuk bulganligini ko‘rsatish va reklama

qilishimiz zarurdir bu esa o‘z navbatida chet ellik sayyohlarning oqimini oshirishga sabab bo‘ladi. Chunki Jon ismli amerika fuqarosi bu yil qaysi davlatga sayohat qilsam ekan deb ijtimoiy tarmoqlarni kuzatayotgan vaqtda vatanimiz tarixiga oid videolar uning lentasiga yetib keladi va tabiiyki bunday yuqori sifatli videolar qaxramonimiz Jonni befarq qoldirmaydi va bu yilgi sayohatini O‘zbekiston degan sirli diyorga davom ettirishga qaror qiladi maqolam so‘nggida hulosa qilsam, grafik dasturlash tarix sohasining buguni va kelajagi xisoblanadi va biz buni befarq qoldira olmaymiz. Hech qachon san‘at va zamonaviy texnologiyalar bir-birini shunchalik uyg‘un tarzda to‘ldiruvchi -3D tasvirlar sizga muzey va galereyalarning noyob stendlari va eksponatlarini masofadan turib o‘rganishga imkon beradi.

Texnologiya tufayli siz hatto raqamli san‘at asarlarini ham uyingizdan chiqmasdan turib ko‘rishingiz mumkin, tan olingan jahon durdonalari, endi tanilayotgan iste‘dodlar asarlari. Onlayn yoki virtual san‘at galereyalarini san‘atni ommalashtirish, butun dunyodagi badiiy va madaniy salohiyatini targ‘ib qilishning eng samarali usullaridan biri deb atash mumkin. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda san‘atning har xil va janridagi muzey va badiiy galereyalarning onlayn-resurslari ommabop foydalanish, 3D-turlar, raqamli panoramalar va stendlar, multimediya va animatsiya vositalari faol rivojlanmoqda. San‘at muzeylarining 3D-sayohatlari, xalqaro ko‘rgazmalar veb-translyatsiyalari, zamonaviy rassomlarning individual veb-saytlari, onlaynsan‘at galereyalari, virtual san‘at va san‘at galereyalari, raqamli san‘at to‘plamlari bugungi kunda keng omma uchun mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ismailova J. X., Nishanova K. S., Muxamedova M. S. Muzey va jamiyat. – Toshkent: Chi nor ENK, 2015. – B. 92.
2. Lichtwark A. Obungen in der Betrachtung von Kunstwerken. – Berlin: Verlag von Bruno Cassire, 1909. – P. 130.

3. Л. Л. Калинина. Музей и школа. Педагогика сотрудничества. Музейная педагогика. Сб. научных статей. Выпуск 1. Изд. СГПИ. 1996.
4. И. А. Морозова. Музейная педагогика в Сети. Преподавание истории в школе. 8. 2007.
5. Z. E. Tovboyev. Maktab muzeyi — O'lkashunoslik manbalaridan foydalanish samaradorligini oshirishning muhim vositasi //Xalq ta'limi j. — T.:2007. — 6. — Б. 106– 113.
6. Z. E. Tovboyev. Maktab muzeylari barkamol shaxsni shakllantiruvchi muhim pedagogik bo'g'in sifatida //Maktab va hayot j. — T.: 2008. — 5. — Б. 24– 25.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Raqqamli O'zbekiston — 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida farmoni. PF-6079-son 05.10.2020 y.
8. <https://www.google.com/culturalinstitute>.
8. <https://uz.unansea.com/grafika-dasturlari-turlari-vaimkoniyatlari/>
10. <https://uzbekistan.travel/uz/o/virtual-galereyalar/>

